Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (шести състав)

18 юли 2013 година*

„Преюдициално запитване — Селско стопанство — Обща организация на пазарите — Регламент (ЕИО) № 3665/87 — Възстановявания при износ — Отклоняване на предназначената за износ стока — Задължение за връщане от износителя — Липса на съобщаване от страна на компетентните органи на данни относно надеждността на заподозрения в измама съдоговорител — Случай на непреодолима сила — Липса“

По дело C-99/12

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Tribunal de première instance de Bruxelles (Белгия) с акт от 9 февруари 2012 г., постъпил в Съда на 24 февруари 2012 г., в рамките на производство по дело

Eurofit SA

срещу

Bureau d’intervention et de restitution belge (BIRB),

СЪДЪТ (шести състав),

състоящ се от: г-жа M. Berger, председател на състав, г-н E. Levits и г-н J.-J. Kasel (докладчик), съдии,

генерален адвокат: г-жа V. Trstenjak,

секретар: г-н A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

— за Eurofit SA, от S. Woog, avocate,

— за белгийското правителство, от г-жа M. Jacobs и г-н J.-C. Halleux, в качеството на представители, подпомагани от B. De Moor и V. van Steenkiste, avocats,

— за Европейската комисия, от г-н B. Burggraaf и г-н D. Triantafyllou, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

* Език на производството: френски.

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на понятието за непреодолима сила по смисъла на Регламент (ЕИО) № 3665/87 на Комисията от 27 ноември 1987 година за определяне на подробни общи правила за прилагане на системата на възстановявания при износа на земеделски продукти (ОВ L 351, стр. 1), изменен с Регламент (ЕО) № 2945/94 на Комисията от 2 декември 1994 г. (ОВ L 310, стр. 57, наричан по-нататък „Регламент № 3665/87“).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между Eurofit SA (наричано по-нататък „Eurofit“) и Bureau d'intervention et de restitution belge (BIRB) (Белгийско бюро за подпомагане и възстановяване) във връзка с връщането на възстановяванията при износ, изплатени на това дружество въз основа на подправени документи.

Правна уредба

3 Съображения 1 и 2 от Регламент № 2945/94 имат следното съдържание:

„като има предвид, че общностните правила предвиждат предоставянето на възстановявания при износ единствено въз основа на обективни критерии, и по-специално що се отнася до количеството, естеството и характеристиките на изнесения продукт, както и до неговото географско местоназначение; че в светлината на придобития опит е необходимо да стане по интензивно действието на мерките за борба срещу нередностите и особено срещу измамата, които увреждат бюджета на Общността, че с оглед на това е необходимо да се предвиди възстановяването на надвнесени суми, както и санкции, насърчаващи износителите да съблюдават правилата на Общността;

като има предвид, че за да се гарантира правилното функциониране на режима на възстановяванията при износа, следва да бъдат приложени санкции независимо от субективния характер на грешката; като има предвид, че въпреки това е добре да не се прибягва до прилагане на санкции в някои случаи, и по-точно на очевидна грешка, призната от компетентните органи, и да се предвидят по-строги санкции, ако е налице умисъл“. [неофициален превод]

4 Регламент № 3665/87 предвижда възможност за операторите, които изнасят селскостопански продукти извън територията на Европейския съюз, да получават възстановявания при износ.

5 Член 5 от Регламент № 3665/87 гласи:

„1. Изплащането на диференцирано или на недиференцирано възстановяване зависи не само от това дали продуктът е напуснал митническата територия на Общността, но и от това дали — освен ако е погинал по време на превоза в резултат на непреодолима сила — продуктът е внесен в трета страна, евентуално в определена трета страна, в срок от 12 месеца след датата на приемане на декларацията за износ:

[…]

3. Когато продуктът, след като е напуснал митническата територия на Общността, е погинал по време на превоза в резултат на непреодолима сила:

— в случай на диференцирано възстановяване се изплаща част от възстановяването, определена съобразно член 20,

— в случай на недиференцирано възстановяване се изплаща пълният размер на възстановяването“. [неофициален превод]

6 Член 11, параграф 1 от същия регламент гласи:

„Когато е констатирано, че с оглед на отпускането на възстановяване при износ износител е поискал възстановяване, по-високо от приложимото възстановяване, дължимото възстановяване за въпросния износ е възстановяването, приложимо при действително осъществения износ, намалено със сума, съответстваща:

а) на половината от разликата между поисканото възстановяване и приложимото възстановяване при действително осъществения износ;

б) на двойния размер на разликата между поисканото възстановяване и приложимото възстановяване, ако износителят умишлено е предоставил неверни сведения.

[…]

Предвидената в буква а) санкция не се прилага:

— в случаи на непреодолима сила,

— в определени изключителни случаи, характеризиращи се с обстоятелства, които не зависят от износителя и които възникват след приемането на декларацията за износ или на декларацията за изплащане от страна на компетентните власти, и при условие че след като установи тези обстоятелства и в предвидения в член 47, параграф 2 срок износителят уведоми за тях компетентните власти, освен ако те вече не са установили нередовността на поисканото възстановяване,

— в случай на явна грешка в поисканото възстановяване, призната от компетентния орган,

[…]

Ако намалението, посочено в букви а) или б), води до отрицателна сума, тази отрицателна сума се изплаща от износителя.

[…]“. [неофициален превод]

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

7 Eurofit е регистрирано по белгийското право дружество, чиято дейност е млекопреработване и износ на млечни продукти в трети страни.

8 През м. юли 1996 г. Eurofit осъществява износ на масло за Албания през Италия. Предвидено е стоката да се превози с камиони до Бари (Италия), а след това — с кораб до Албания.

9 Натоварeният с износа италиански посредник е италианското дружество DI FENZA & Figli (наричано по-нататък „Di Fenza“). Стоката трябва да бъде платена преди доставката, а за сумата, която ще бъде получена като възстановяване, трябва да се осигури банкова гаранция.

10 При първата доставка възникват съмнения относно надеждността на посредника. Наистина, стоката е отклонена към Неапол (Италия), мястото на складиране не е известно и няма никаква връзка по море между този град и Албания.

11 След като влиза във връзка с белгийското консулско представителство в Неапол, Eurofit решава да върне обратно камиона със стоки, като същевременно уведомява BIRB за това решение.

12 След като споменатият посредник успокоява Eurofit, то изпраща друг камион с 22 тона масло. Камионът пристига в Бари на 14 август 1996 г.

13 На 10 септември 1996 г. BIRB потвърждава на Eurofit получаването на документа T5 с необходимите печати, поставени от компетентните органи, и изплаща първото възстановяване при износ, възлизащо на 1 521 670 BEF [белгийски франка].

14 Eurofit освен това получава от Di Fenza адресиран до BIRB документ от италианското министерство на финансите, както и документ за пускането в обращение в Албания на изнесената стока.

15 Eurofit прави втора доставка на 26 септември 1996 г., платена в брой от DI FENZA. Издаденият като гаранция за възстановяването чек обаче се оказва без покритие.

16 На 31 октомври 1996 г. BIRB потвърждава получаването на съответстващия на тази втора доставка документ T5.

17 По този начин в периода между юли и ноември 1996 г. Eurofit изпраща общо десет камиона, всеки от които превозва 22 тона масло.

18 За доставката на първите пет камиона, а също и за доставката на седмия камион това дружество получава от BIRB възстановявания при износ в размер на 9 266 133 BEF (229 701,44 eur).

19 BIRB обаче блокира плащанията за стоката, превозена с шестия, деветия и десетия камион.

20 Тъй като осмият камион е задържан от италианските власти, Eurofit подава оплакване срещу г-н Di Fenza до компетентната италианска юрисдикция. През 2003 г. срещу него е постановена присъда за подправка на документите T1 и T5.

21 Впоследствие се оказва, че всички изнесени стоки вероятно никога не са напускали територията на Съюза, а изпратените на BIRB документи за превоза са фалшиви.

22 На 10 март 1998 г. BIRB иска от Eurofit да върне изплатените като възстановявания суми ведно със сумите, отговарящи на предвидената в член 11, параграф 1 от Регламент № 3665/87 санкция. Впоследствие обаче BIRB се отказва от претенцията си за сумата, съответстваща на тази санкция.

23 През м. юли 1999 г. Eurofit предлага да върне на BIRB получените от него възстановявания, като уточнява обаче, че това плащане не го лишава от правото да заведе дело срещу него.

24 През м. септември 2001 г. Eurofit завежда пред запитващата юрисдикция дело срещу BIRB с искане то да бъде осъдено да му върне посочените възстановявания, възлизащи на сума в размер на 229 701,43 eur, и да му изплати дължимите за шестия, осмия, деветия и десетия камион възстановявания, възлизащи на сума в размер на 164 299,79 eur. Eurofit иска освен това да бъде освободено от заплащането на глобите за неизползването на сертификатите за износ.

25 Искането на Eurofit се основава на принципа на изключението при непреодолима сила по смисъла на Регламент № 3665/87, понятие, което се характеризирало със съществуването на външни за износителя, ненормални и непредвидими, обстоятелства, чиито последици не могат да се избегнат въпреки цялата положена дължима грижа.

26 Макар Eurofit да признава, че тъй като изборът на съдоговорител се смята за риск, който стопанският субект поема, самата злоупотреба, извършена от съдоговорителя му, а именно Di Fenza, не може да се разглежда като случай на непреодолима сила; като се основава на Решение от 7 септември 1999 г. по дело De Haan (C-61/98, Recueil, стр. I-5003), то изтъква, че в настоящия случай, след като компетентните национални органи с поведението си са му попречили да си създаде точна представа за опасностите, на които се излага при разглежданата операция, и не са го разубедили да започне, нито да продължи спорния износ, то могло да се ползва от изключението при непреодолима сила.

27 BIRB оспорва наличието на каквато и да е вина, която може да му бъде вменена, и смята, напротив, че Eurofit не е положило цялата необходима грижа, за да избегне претърпяната вреда. Що се отнася до Решение по дело De Haan, посочено по-горе, BIRB смята, че правната уредба, във връзка с която то е постановено, се различава от приложимата за спора в главното производство и при това положение това решение не може да се приложи съответно за разпоредбите на Регламент № 3665/87.

28 Що се отнася до доводите на BIRB, с които обосновава становището, че няма никаква вина, запитващата юрисдикция отбелязва, че повдигнатото от Eurofit възражение за непреодолима сила не може да се приравни на концепцията за допусната от компетентните национални органи грешка. Тя смята обаче, че обстоятелството, че тези органи може би съзнателно не са съобщили на Eurofit данни във връзка с неговия износ, както и това, че не са осъществили проверка на митническите документи, дори това премълчаване и липсата на проверка да са били оправдани от наличието на висящо наказателно разследване, изглежда, имат значение за преценката на понятието за непреодолима сила, доколкото в резултат на това поведение преценката на Eurofit за надеждността на неговия съдоговорител се е оказала изкривена.

29 При тези обстоятелства запитващата юрисдикция решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Може ли да се смята, че е налице непреодолима сила по смисъла на Регламент № 3665/87 относно определяне на общи подробни правила за прилагане на системата на възстановявания при износа на земеделски продукти, когато компетентните органи се въздържат да дадат поискани сведения или съзнателно съобщават неверни сведения на стопански субект, като създават у него грешна представа за доверието, което може да има на съдоговорител, по отношение на който има съмнения, че върши измами?“.

По преюдициалния въпрос

30 С въпроса си запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали разпоредбите на Регламент [№] 3665/87 трябва да се тълкуват в смисъл, че пропускът на компетентните национални органи да уведомят износителя за съществуването на опасност от измама, извършена от неговия съдоговорител, представлява случай на непреодолима сила по смисъла на този регламент.

31 В самото начало следва да се припомни, че според постоянната практика на Съда понятието за непреодолима сила трябва да се разбира в смисъл на извънредни и непредвидими обстоятелства, които са извън контрола на позоваващото се на нея лице и чиито последици не са могли да бъдат избегнати въпреки положената дължима грижа (Решение от 5 февруари 1987 г. по дело Denkavit België, Recueil, стр. 565, точка 11, Решение от 5 октомври 2006 г. по дело Комисия/Белгия, C-377/03, Recueil, стр. I-9733, точка 95 и Решение от 18 март 2010 г. по дело SGS Belgium и др. C-218/09, Сборник, стр. I-2373, точка 44).

32 Понятието за непреодолима сила няма еднакво съдържание в различните области на приложение на правото на Съюза; неговото значение трябва да се определя в зависимост от правния контекст, в който то трябва да породи правните си последици (вж. по-специално Решение от 7 декември 1993 г. по дело Huygen и др., C-12/92, Recueil, стр. I-6381, точка 30, Решение от 13 октомври 1993 г. по дело An Bord Bainne Co-operative и Compagnie Inter-Agra, C-124/92, Recueil I -5061, точка 10 и Решение по дело SGS Belgium и др., посочено по-горе, точка 45).

33 Що се отнася до Регламент № 3665/87, следва да се отбележи, че в членове 5 и 11 от него относно условията за плащане на възстановяването, както и относно връщането на неоснователно изплатените суми и относно приложимите санкции изрично се сочи случаят на непреодолима сила.

34 Целта на тези разпоредби е да се уточнят и ограничат последиците от непреодолимата сила в областта на възстановяванията при износ (вж. в този смисъл Решение от 29 септември 1998 г. по дело First City Trading и др., C-263/97, Recueil, стр. I-5537, точка 41).

35 На първо място, когато става въпрос за член 5, параграф 1, първа алинея от Регламент № 3665/87, плащането на възстановяването зависи не само от това дали продуктът е напуснал митническата територия на Съюза, а трябва също продуктът да е внесен в третата страна на износа (вж. в този смисъл Решение по дело First City Trading и др., посочено по-горе, точка 27 и Решение по дело SGS Belgium и др., посочено по-горе, точка 40). Наистина правната уредба на Съюза в сила към момента на събитията по делото в главното производство предвижда предоставянето на възстановявания при износ единствено въз основа на обективни критерии, и по-специално що се отнася до количеството, естеството и характеристиките на изнесения продукт, както и до географското му местоназначение (Решение от 11 юли 2002 г. по дело Käserei Champignon Hofmeister, C-210/00, Recueil, стр. I-6453, точка 40).

36 Като изключение обаче член 5, параграф 3 от Регламент № 3665/87 предвижда, че все пак се изплаща възстановяване, когато продуктът, след като е напуснал митническата територия на Съюза, е погинал по време на превоза в резултат на непреодолима сила, поради което не е могъл да бъде освободен за консумация в третата страна на износа (Решение по дело SGS Belgium и др., посочено по-горе, точка 43).

37 Член 5, параграф 3 от Регламент № 3665/87 представлява изключение от нормалния режим на възстановяванията при износ и поради това той трябва да се тълкува стриктно. Тъй като съществуването на непреодолима сила е условие sine qua non, за да може да се иска изплащане на възстановявания за изнесени стоки, които не са били освободени за консумация в третата

страна на износа, това понятие следователно трябва да се тълкува така, че броят на случаите, при които е възможно такова изплащане, да остане ограничен (Решение по дело SGS Belgium и др., посочено по-горе, точка 46 и по аналогия Решение от 20 ноември 2008 г. по дело Heuschen & Schrouff Oriëntal Foods Trading/Комисия, C-38/07 P, Сборник, стр. I-8599, точка 60).

38 На второ място, когато става въпрос за член 11 от Регламент № 3665/87, от първо и второ съображение от Регламент № 2945/94 следва, че в светлината на придобития опит е необходимо действието на мерките за борба срещу нередностите и особено срещу измамата, които увреждат бюджета на Съюза, да стане по-интензивно и че с оглед на това е необходимо да се предвиди възстановяването на недължимо платени суми, както и санкции, като субективният аспект на виновното поведение е без значение в това отношение (вж. в този смисъл Решение по дело Käserei Champignon Hofmeister, посочено по-горе, точки 40 и 60). Така въз основа на този член 11 вносителят, под страх от санкции, е отговорен за точността на декларацията, като се взима предвид точно ролята му на последен участник във веригата за производство, преработване и износ на селскостопанските продукти (вж. в този смисъл Решение по дело Käserei Champignon Hofmeister, посочено по-горе, точки 62 и 81).

39 По отношение на приложимата санкция член 11, параграф 1, първа алинея, букви а) и б) от Регламент № 3665/87 предвижда, че когато износител е поискал възстановяване, по-високо от приложимото възстановяване за действително изнесения продукт, то ще бъде намалено със сума, съответстваща или на половината от разликата между поисканото възстановяване и приложимото възстановяване при действително осъществения износ, или на двойния размер на разликата между поисканото възстановяване и приложимото възстановяване, ако износителят умишлено е предоставил неверни сведения.

40 При това положение, ако деянието е умишлено, се увеличава единствено размерът на санкцията и предвидената в посочения член 11, параграф 1, първа алинея, буква а) от Регламент № 3665/87 санкция се прилага дори когато износителят няма вина. В последната посочена хипотеза санкцията, предвидена в първата алинея от параграф 1, не се прилага единствено в случаите, изброени изчерпателно в трета алинея от същия параграф 1 (Решение от 24 април 2008 г. по дело AOB Reuter, C-143/07, Сборник, стр. I-3171, точка 17).

41 Сред изброените в член 11, параграф 1, трета алинея от Регламент № 3665/87 изключения са именно случаят на непреодолима сила, някои изключителни случаи, характеризиращи се с обстоятелства, които не зависят от износителя, както и случаят на явна грешка в поисканото възстановяване, призната от компетентния орган.

42 Важно е все пак да се припомни, че тези разпоредби освобождават износителите единствено от плащането на глоби, а не от връщане на предварително получените възстановявания (вж. в този смисъл Решение по дело First City Trading и др., посочено по-горе, точка 46).

43 Във връзка с това Съдът приема, че в изчерпателния списък по член 11, параграф 1, трета алинея от Регламент № 3665/87 не може да се добави нов случай на освобождаване, изведен по-конкретно от липсата на виновно поведение на износителя. Наистина, макар вината или грешката на съдоговорител да могат да бъдат обстоятелство извън контрола на износителя, те все пак са част от обичаен търговски риск и не могат да се смятат за непредвидими при търговските сделки. Износителят е свободен при избора на своите съдоговорители и може да вземе всички подходящи предпазни мерки или предвиждайки клаузи в този смисъл в договорите, които сключва с тях, или сключвайки специална застраховка (вж. в този смисъл Решение по дело Käserei Champignon Hofmeister, посочено по-горе, точка 80 и цитираната съдебна практика, както и Решение по дело AOB Reuter, посочено по-горе, точка 36).

44 Следва да се отбележи, че в случая разглежданите по делото в главното производство факти не могат да се считат за непреодолима сила по смисъла на член 5, параграф 3 от Регламент № 3665/87.

45 Наистина, въпросната стока, която, както се установява от акта за препращане, вероятно никога не е напускала територията на Съюза, не може да се третира като погинала по време на превоза по смисъла на член 5, параграф 3 от Регламент № 3665/87.

46 Eurofit не би могло освен това да се позовава на изключението за непреодолима сила, предвидено в член 11, параграф 1, трета алинея, първо тире от Регламент № 3665/87. Безспорно е наистина, че съдоговорителят на Eurofit е осъден за престъпление, изразяващо се в подправка на документи при възстановявания при износ. В съответствие с практиката, посочена в точка 43 от настоящото решение, това обстоятелство спада към обичайния търговски риск при търговските сделки и при това положение не може да се счита за непредвидимо в договорните отношения, свързани в случая с износ, ползващ се с възстановяване.

47 Важно е впрочем да се отбележи, че дори поведението на митническа администрация, като това, за което е упреквано BIRB по делото в главното производство, изразяващо се в това да не предаде на износителя сведения, дори в това съзнателно да му предаде неверни сведения, да може да се вземе предвид при преценката на някои изключителни случаи по смисъла на член 11, параграф 1, трета алинея, второ тире от Регламент № 3665/87, такова поведение все пак не може да освободи съответния износител от задължението му да върне недължимо получените възстановявания (вж. по аналогия Решение по дело Heuschen & Schrouff Oriëntal Foods Trading/Комисия, посочено по-горе, точка 65).

48 Посоченото по-горе Решение по дело De Haan не поставя под съмнение този извод. Наистина, от една страна, в точка 32 от това решение Съдът приема, че за нуждите на разследване, чиято цел е да се открият и задържат извършителите на осъществена или подготвяна измама и техните съучастници, може да бъде законосъобразно оправдано съзнателно, изцяло или частично, да не бъде уведомен заинтересованият стопански оператор. От друга страна, в точки 53 и 54 от същото Решение съдът приема, че при липсата на каквито и да е машинации или небрежност, които да могат да бъдат вменени на задълженото лице, и по съображения за справедливост нуждите на такова разследване могат да представляват особено положение от гледна точка на законодателството, приложимо за фактите, предмет на това дело, а именно член 13, параграф 1 от Регламент (ЕИО) № 1430/79 на Съвета от 2 юли 1979 година относно възстановяване или опрощаване на вносни или износни сборове (ОВ L 175, стр. 1), изменен с Регламент (ЕИО) № 3069/86 на Съвета от 7 октомври 1986 година (ОВ L 286, стр. 1).

49 С оглед на всички изложени по-горе съображения на поставения въпрос следва да се отговори, че пропускът на компетентните митнически органи да уведомят износителя за съществуването на опасност от измама, извършена от неговия съдоговорител, не представлява случай на непреодолима сила по смисъла на разпоредбите на Регламент № 3665/87, а именно на член 11, параграф 1, трета алинея, първо тире от този регламент. Независимо че такъв пропуск може да представлява изключителен случай по смисъла на член 11, параграф 1, трета алинея, второ тире от Регламент № 3665/87, той все пак не може да освободи износителя от задължението му да върне недължимо получените възстановявания при износ, тъй като той е освободен единствено от плащането на дължимите по силата на същия член 11 глоби.

По съдебните разноски

50 С оглед на обстоятелството, че за страните в главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (шести състав) реши:

Пропускът на компетентните митнически органи да уведомят износителя за съществуването на опасност от измама, извършена от неговия съдоговорител, не представлява случай на непреодолима сила по смисъла на разпоредбите на Регламент (ЕИО) № 3665/87 на Комисията от 27 ноември 1987 година за определяне на подробни общи правила за прилагане на системата на възстановявания при износа на земеделски продукти, изменен с Регламент (ЕО) № 2945/94 на Комисията от 2 декември 1994 г., а именно на член 11, параграф 1, трета алинея, първо тире от този регламент. Независимо че такъв пропуск може да представлява изключителен случай по смисъла на член 11, параграф 1, трета алинея, второ тире от Регламент № 3665/87, изменен с Регламент № 2945/94, той все пак не може да освободи износителя от задължението му да върне недължимо получените възстановявания при износ, тъй като той е освободен единствено от плащането на дължимите по силата на същия член 11 глоби.

Подписи